

TUDÁSTÁR

A MAGYAR ÁLLATTENYÉSZTŐK SZÖVETSÉGE TÁJÉKOZTATÓ KIADVÁNYA

#gümőkór

AMIT A GAZDÁNAK
TUDNI KELL
a gümőkórról és
a betegség elleni
mentesítésről

Tartalom

A BETEGSÉGRŐL

Mi a gümőkór?

Hogyan történik a fertőződés?

Hogyan fejlődik ki a betegség?

Melyek a klinikai tünetek?

Melyek a kórbonctani elváltozások?

Hogyan lehet akkor kimutatni a fertőzöttséget?

Mely az a módszer amivel biztosat lehet mondani?

Melyik vizsgálati módszer a hivatalosan elfogadott?

Létezik védőoltás vagy gyógyszer a betegség ellen?

Emberre is veszélyt jelenthet?

MEGELŐZÉS ÉS VÉDEKEZÉS

Új szarvasmarha-állomány kialakítása

Az állattartó kötelezettségei

A minősítés menete: ld. 1. melléklet (5. old.)

Hivatalosan mentes állomány ellenőrzése

Az állattartó kötelezettségei

Az ellenőrzés menete: ld. 2. melléklet (7. old.)

Állományra vonatkozó enyhítések

Évenkénti ellenőrzés

A mentes státusz felfüggesztése

A felfüggesztett mentes státusz visszaadása előtti vizsgálat

A forgalmi korlátozás alóli felmentés

Az állatszállítással és -forgalmazással kapcsolatos előírások

A BETEGSÉGRŐL

Mi a gümőkór?

A gümőkór egy baktériumok által okozott, lassú fejlődésű és lezajlású fertőző betegség. Okozói az úgynevezett Mycobacterium tuberculosis komplexbe tartozó baktériumok, ezek a M. bovis, M. caprae és M. tuberculosis.

Hogyan történik a fertőződés?

Leggyakrabban a beteg állat által kiökögött váladékcseppek belégzésével vagy szájon át történő felvételével. Fertőzött tehenek borjai számára a tej is lehet fertőzési forrás.

Hogyan fejlődik ki a betegség?

A szervezetbe bejutott baktériumokat az immunrendszer részét képező fehérvérsejtek (pl. makrofágok) mintegy "megezik", bekebelezik. Ez általában a kórokozók pusztulásával jár, de ezek a Mycobacteriumok ehelyett szaporodni kezdenek a fehérvérsejtek belsejében. Egy idő múlva a fehérvérsejtek ebbe belepusztulnak, szétesnek és a baktériumok kiszabadulnak belőlük. Ez a folyamat újabb fehérvérsejteket vonz a helyszínre, ezek újabb baktériumokat kebeleznek be, amik ezekben is szaporodni fognak és így tovább.

A szervezet igyekszik megakadályozni, hogy a harc közben áldozatul esett vérsejtek és baktériumok szétterjedjenek, ezért fallal veszi körbe őket. Így alakulnak ki azok a kis csomók (idegen szóval tuberkulumok), amiről a betegség a nevét kapta.

Ha sikerül elszigetelni és helyhez kötni a folyamatot, akkor a csomókba bezárt kórokozók nem terjednek tovább és a betegség hosszabb-rövidebb időre megnyugszik.

Ha a helyhez kötés módszere csődöt mond, akkor a baktériumok bekerülnek a véráramba és eljutnak a szervezet több helyére. Fontos megjegyezni, hogy *ellenanyagok* a vérben csak ekkor jelennek meg, eddig csak a fehérvérsejtek vesznek részt a védekezésben. A többi fertőző betegség esetében általánosan használt, vérmintából elvégzett laboratóriumi vizsgálatok ezeknek az ellenanyagoknak a kimutatásán alapulnak.

Ennélfogva a gümőkór esetében az első időszakban „hagyományos” vérvizsgálattal a betegséget kimutatni nem lehet! Erre ekkor csak a vérsejtek reakcióján alapuló, más típusú vizsgálatok alkalmasak.

Az egyéb szervekben megtelepedő kórokozók aztán ezekben a szervekben is tuberculumok kialakulását idézik elő, mivel a szervezet minden helyszínen igyekszik "helyben marasztalni" őket és megakadályozni a további terjedést.

Melyek a klinikai tünetek?

A klinikai tünetek a fertőződést követően általában lassan fejlődnek ki. Előfordulhat, hogy a fertőzött állat akár évekig tünetmentes marad és csak stressz hatására, vagy idősebb korban jelentkeznek az elváltozások. Eleinte étvágytalanságot, lesóványodást figyelhetünk meg, később vissza-visszatérő, nem túl magas láz, nedves köhögés, néha hasmenés keltheti fel a gyanút a gümőkórra. Ezt a gyanút egyéb vizsgálatokkal kell igazolni, mert ezek a tünetek nem csak a gümőkórra jellemzőek.

És a kórbonctani elváltozások?

Az elhullott, vagy levágott állatokban a csomók (gümők, tuberculumok) jelenléte hívja fel a figyelmet, hogy a vizsgált állat gümőkóros lehet. Ezeknek a csomóknak a mérete kölesnyitől az ökölnyi nagyságúig terjedhet. Színük általában fehéres-sárgás. Ha felvágjuk őket, jellemzően fallal körülvett sárga, morzsálékony anyagot találunk a belsejükben. A gümők legtöbbször a fejen és a mellkasban (tüdőben, mellhártyán) figyelhetők meg, de találkozhatunk velük a lépben, a májban és a hashártyán is.

Mivel ilyen kórbonctani képet kialakíthatnak egyéb baktériumok is, ezért kórboncolással egyértelmű diagnózis kialakítása nem lehetséges.

Hogyan lehet akkor kimutatni a fertőzöttséget?

Ilyen módszer élő állatok esetében a bőrteszt és egy speciális vérvizsgálat (interferon vizsgálat). Ezek mindegyike a vérsejtek reakcióján alapul és a szervezet fertőzés miatt kialakult túlérzékenységet (allergiás állapotát) méri. A túlérzékenység kialakulása-

hoz is szükség van bizonyos időre, ezért ezek a próbák legkorábban körülbelül a fertőzödést követő másfél-két hónap után alkalmazhatók a betegség jelzésére.

Fontos tudnunk, hogy ezek a vizsgálatok is csak jelzik a betegséget, vagy annak hiányát, de ezek alapján sem lehet egyértelműen eldönteni, hogy egy állat fertőzött vagy sem.

Akkor mi az a módszer, amivel biztosat lehet mondani?

A gümőkóros fertőzöttséget minden kétséget kizáróan megállapítani vagy kizárni csak a kórokozó baktérium kitenyésztésével lehet. Ezt az elhullott vagy levágott állatokból vett mintákból végzi el a laboratórium. Mivel a Mycobacteriumok tenyésztése lassú folyamat, a laboratóriumi diagnózis általában két hónapot vesz igénybe.

Melyik vizsgálati módszer a hivatalosan elfogadott?

Az állományok minősítésére és a meglévő állományok rendszeres ellenőrzésére egyaránt a bőrteszt (idegen kifejezéssel intradermalis tuberkulin vizsgálat) és a laboratóriumban végzett baktériumtenyésztés a hatóság által elfogadott vizsgálati módszer.

Létezik védőoltás vagy gyógyszer a betegség ellen?

Nem, az egészséges szarvasmarha gümőkór elleni védőoltása, illetve a fertőzött egyedek gyógykezelése tilos.

Emberre is veszélyt jelenthet?

Igen. A fentebb említett Mycobacteriumok közül az emberi gümőkórt túlnyomó többségben a M. tuberculosis okozza és az esetek körülbelül 10%-ában a M. bovis a felelős. A M. bovis okozta esetben a baktériumok nem csak a tüdőben telepsznek meg, hanem gyakran a vesében okoznak elváltozásokat és a vizelettel ürülnek a külvilágra, lehetőséget adva ezzel a szarvasmarhák további fertőződésére. Ráadásul a M. tuberculosis fertőzésre általában használatos gyógyszerek kevésbé hatékonyak a M. bovis okozta betegség esetén.

A tej pasztörözése jelentősen csökkentette a gümőkór szarvasmarháról emberre történő terjedésének lehetőségét. A marhafélék

állományaival bármiféle érintkezésbe kerülő emberek számára azonban még ma is csak az állatok állandó ellenőrzése és a fertőzöttek azonnali selejtezése adhat biztonságot.

MEGELŐZÉS ÉS VÉDEKEZÉS

Új szarvasmarha-állomány kialakítása

Az állattartó kötelezettségei

Az állattartónak az első állat beszállítását követő 15 napon belül értesítenie kell a járási hivatalt és kezdeményezni az állomány gümőkór szempontjából történő minősítését.

Gondoskodni kell valamennyi állat ENAR szabályok szerinti jelöléséről és az állomány-nyilvántartás naprakész vezetéséről.

A vizsgálatok elvégzéséhez szükséges hely kialakítását és az állatok rögzítését az állattartónak kell biztosítania.

Új vagy üresen álló tartási hely kizárólag szarvasmarha gümőkórtól hivatalosan mentes szarvasmarha-állományból származó szarvasmarhákka l telepíthető be.

A minősítés menete: ld. 1. melléklet

Hivatalosan mentes állomány ellenőrzése

Az állattartó kötelezettségei

Gondoskodni kell valamennyi állat ENAR szabályok szerinti jelöléséről és az állomány-nyilvántartás naprakész vezetéséről.

A vizsgálatok elvégzéséhez szükséges hely kialakítását és az állatok rögzítését az állattartónak kell biztosítania.

A mentes állományokat a járási hivatalnak évente ellenőriznie kell.

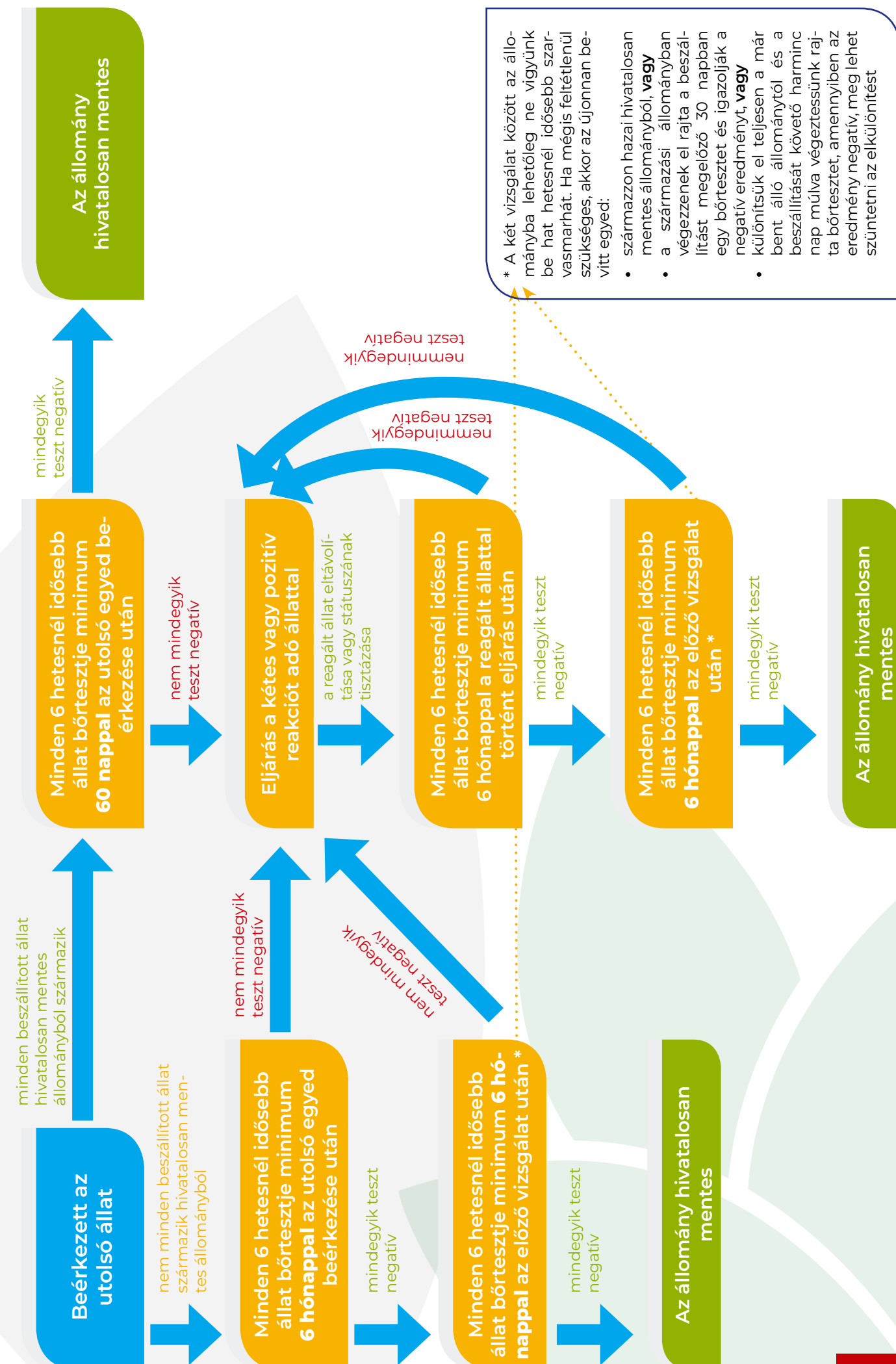
Az ellenőrzés menete: ld. 2. melléklet

Állományra vonatkozó enyhítések

Évenkénti ellenőrzés

Ha az állományban az elmúlt három évben nem fordult elő gümőkór és az állattartó betartotta az állategészségügyi jogszabályokat, a járási hivatal engedélyezhe-

1. melléklet, a minősítés menete új állományok kialakítása esetén

ti, hogy az ellenőrző vizsgálatokat csak két évente végezzék el.

A mentes státusz felfüggesztése

Ha az éves ellenőrző vizsgálat során az első vizsgálatban az összes reagált állat csak kétes reakciót adott, az állomány mentes státuszát nem kell felfüggeszteni. Ennek feltételei:

- az állományban az elmúlt három évben nem fordult elő gümőkór **és**
- nincs olyan körülmény, ami a betegség behurcolására utalna **és**
- a kétesen reagált állatok – a diagnosztikai vágást kivéve – nem hagyhatják el az állományt az állapotuk tisztázásáig

A felfüggesztett státuszú állomány mentes státuszának visszaadása előtti vizsgálata

A felfüggesztett státuszú állományban lévő, de a felfüggesztés alapjául szolgáló vizsgálat során negatív állatok bőrtesztjét nem kell elvégezni a mentes státusz visszaadása előtt, ha:

- az összes pozitív vagy kétes reakció feltehetően nem gümőkór fertőzöttség miatt adódott **és**
- az összes reagált állatot elkülönítették **és**
- az összes pozitív vagy kétszer kétes állat levágatása megtörtént **és**
- a levágott egyedek laboratóriumi vizsgálat kizárta a gümőkór fertőzöttséget

A forgalmi korlátozás alóli felmentés

A felfüggesztett állomány forgalmi korlátozása alól felmentés adható. **Ez a felmentés nem általános érvényű, csak az adott szállításra vonatkozik és minden szállítás előtt újra kérvényezni kell a járási hivatalban.**

A felmentés feltételei:

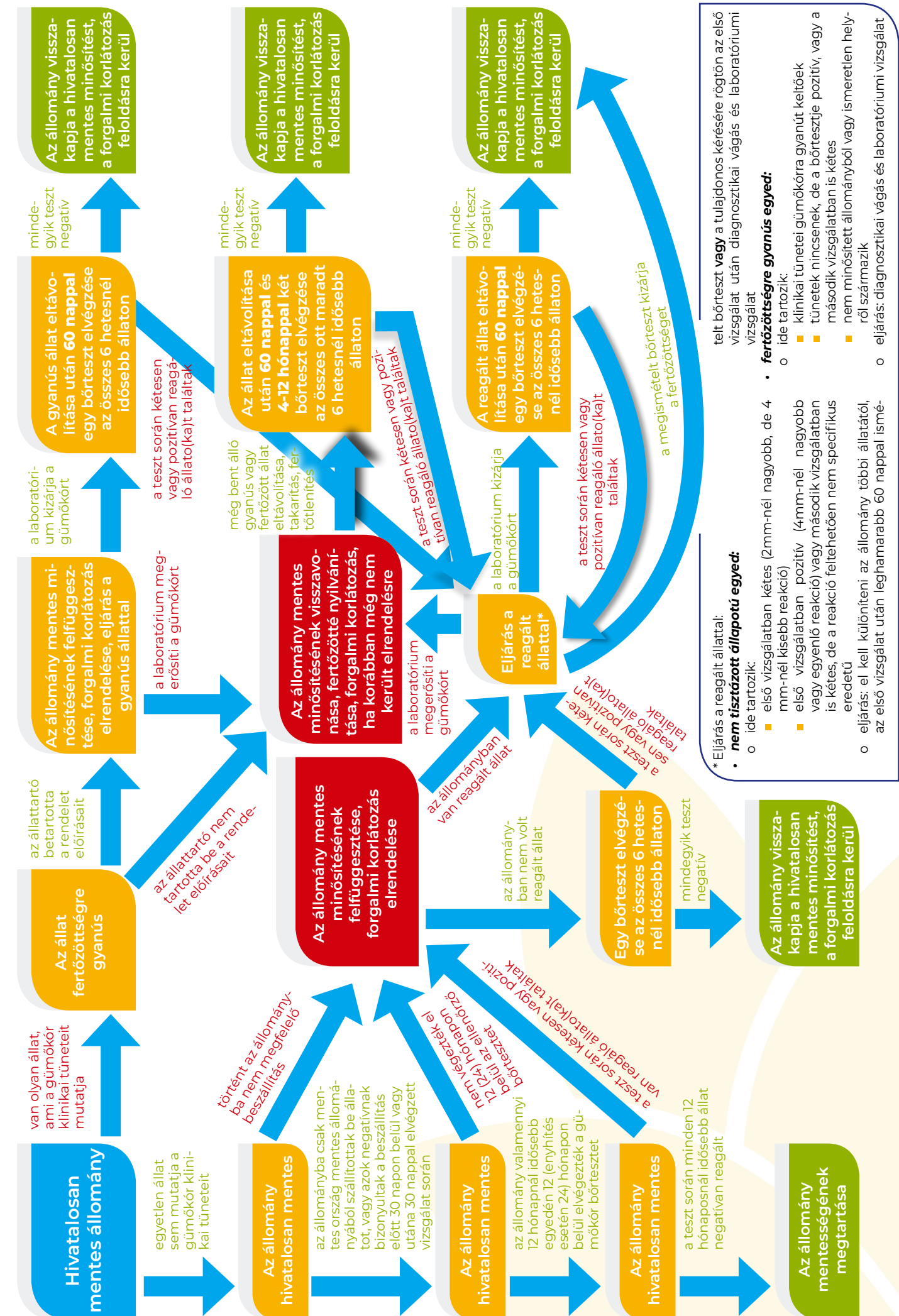
- az összes pozitív vagy kétes reakció feltehetően nem gümőkór fertőzöttség miatt adódott **és**
- az állományban az elmúlt három évben nem fordult elő gümőkór **és**
- az állatokat belföldre szállítják **és**

- ha volt pozitív vagy kétszer kétes állat, az(oka)t már levágták, ezek húsvizsgálata és szövettani vizsgálata negatív lett **és**
- a hat hetesnél idősebb szállítandó állatokon a szállítás előtti 30 napban negatív eredménnyel elvégezték a bőrtesztet, vagy a hat hetesnél fiatalabb szállítandó állatok anyja negatív volt a felfüggesztés alapjául szolgáló állományvizsgálat során **és**
- a rendeltetési helyen vállalják az állatok elkülönítését és ehhez az ottani járási hivatal is hozzájárul

Az állatszállítással és -forgalmazással kapcsolatos előírások

- legelőre, -hajtani, -állatvásárra, -bemutatóra, -kiállításra vinni, nyilvános itatóhelyen itatni csak hivatalosan mentes állományból származó állatokat szabad
- új állományból a minősítés befejezése előtt tilos állatot továbbtartásra kiszállítani
- hivatalosan mentes állományból hazai vagy az Európai Unió más tagországában lévő állományba történő kiszállítás esetén a szállítás előtt nem szükséges bőrtesztet végeztetni
- az Európai Unión kívüli, úgynevezett harmadik országba történő kiszállítás esetén mindig a fogadó ország írja elő a származási állományban elvégzendő vizsgálatokat
- hazai vagy az Európai Unió más tagországában lévő hivatalosan mentes állományból történő beszállítás esetén a fogadó magyar tenyészetben az elkülönítés ideje alatt nem szükséges bőrtesztet végeztetni
- az Európai Unión kívüli, úgynevezett harmadik országból történő beszállítás esetén minden esetben ellenőrizni kell, hogy a származási helyen elvégezték-e a gümőkór vizsgálatot és ezt feltüntették-e az exportbizonyítványon. Amennyiben ez a vizsgálat nem történt meg a származási állományban, az elkülönítés ideje alatt minden beszállított 6 hetesnél idősebb állaton el kell végeztetni a bőrtesztet.

2. melléklet, minősített állományok ellenőrzése

A Magyar Állattenyésztők Szövetsége tájékoztató kiadványa

www.allattenyesztok.hu